

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “ทุดิยา --- โลภะเป็นเพื่อนสอง”

ทุดิยา อ่านตามภาษาบาลีว่า ทู - ตี - ยา แปลว่า **เพื่อนสอง** ในที่นี้ขอนำเสนอในความหมาย **โลภะเป็นเพื่อนสอง** ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่มีจริง อยู่กับผู้ที่ยังมีโลภะอยู่ตลอด ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ไม่เคยขาดโลภะเลย เมื่อได้เหตุปัจจัย โลภะก็เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ เป็นเพื่อนที่ไม่ดี ที่คอยให้ติดข้องในสิ่งต่างๆ เป็นสภาพที่ทักกันไม่ให้กุศลเกิดขึ้นได้เลย และทำให้จมอยู่ในสังสารวัฏฏ์ ไม่ทำให้พ้นไปจากทุกข์

ข้อความในอัฐรสาสนี อรรถกถา พระอภิธรรมปิฎก ัมมสังคณีปกรณ์ ได้กล่าวถึงความเป็นจริงของ โลภะ ที่เป็นเพื่อนสอง ไว้ดังนี้

โลภะ ที่ชื่อว่า “ธรรมชาติเป็นเพื่อนสอง” โดยความหมายว่า เป็นสหายโดยไม่ยอมให้เงยหน้า **จริงอยู่ ตัณหา (ความอยาก, โลภะ) นี้ ย่อมไม่ให้เหล่าสัตว์เงยหน้าในวัฏฏะ ย่อมทำให้อภิรมย์อยู่ ดุจสหายรักในที่ๆ ไปแล้วๆ ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไว้ว่า บุรุษมีตัณหาเป็นเพื่อนสอง ท่องเที่ยวไปอยู่ สู้ความเป็นอยู่อย่างนี้และความเป็นอยู่อย่างอื่น สิ้นกาลนาน ย่อมไม่ผ่านพ้นสังสารวัฏฏ์ไปได้**

ธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงนั้น ไม่พ้นไปจากชีวิตประจำวันเลย ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม ก็มีธรรมเกิดขึ้น เป็นไปตามเหตุปัจจัย มีอยู่ทุกขณะ สิ่งที่สำคัญคือ ความเข้าใจถูกเห็นถูก อันเริ่มมาจากการฟังการศึกษา พระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ ไม่มีตัวตนที่จะไปบังคับให้ปัญญาเกิด ไม่มีตัวตนที่จะไปพิจารณา และแต่ละบุคคลที่เป็นปุถุชนยอมมากไปด้วยกิเลสซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิตที่สะสมมาอย่างยาวนานในสังสารวัฏฏ์ ยากที่จะละให้หมดสิ้นไปได้ในทันทีทันใด

ธรรมทั้งหมดทุกประการ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงแสดงโดยละเอียดเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์โลกจะได้มีความเข้าใจถูกเห็นถูกตรงตามความเป็นจริง **เพราะได้อาศัยคำจริงแต่ละคำที่พระองค์ทรงแสดง สัตว์โลกจึงได้สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มีจริงตรงตามความเป็นจริงเกิดปัญญาเป็นปัญญาของตนเอง และสิ่งที่มีจริงนั้น มีจริงในชีวิตประจำวันด้วย ไม่ต้องไปแสวงหาสิ่งที่มีจริงที่ไหน แม้แต่ โลภะก็มีจริง ตราบใดที่ยังไม่ใช่พระอรหันต์ ก็ยังมีโลภะ ยังมีโลภะเกิดขึ้น เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย แต่ละคำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ว่าจะตรัสเรื่องอะไร ก็ทรงแสดง**

ถึงสิ่งที่มีจริงในขณะนี้ทั้งหมด จนกว่าสัตว์โลกจะเข้าใจขึ้น นี่คือประโยชน์ของการฟังพระธรรม
ซึ่งมีค่าทุกครั้งที่ความเข้าใจถูกเห็นถูกเกิดขึ้น

ชื่อของโลภะมีมากมายเหลือเกิน เช่น ราคะ (ความใคร่) ตัณหา (ความอยาก, ความต้องการ) นันทิ (ความเพลิดเพลิน) วิสัตติกา (สภาพที่ซ่านไปในอารมณ์) เป็นต้น รวมถึง ทูติยา ที่หมายถึง สภาพที่เป็นเพื่อนสอง อีกด้วย ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้โดยละเอียด เพื่อความเข้าใจโลภะ ตามความเป็นจริง หากไม่ทรงแสดงไว้โดยละเอียด จะไม่ทราบเลยว่า แม้แต่เพียงความติดข้องเล็กๆ น้อยๆ ที่ไม่มีกำลังแรงกล้าจนถึงทำทุจริตกรรม เช่น ความผูกพัน ความรักพัวพัน ความติดข้องแม้ในสิ่งของของตน เหล่านี้ ก็เป็นลักษณะของอกุศลธรรมที่เป็นโลภะ

จะเห็นได้ว่า ตราบใดที่ยังไม่สามารถดับโลภะได้ ก็มีโลภะเป็นเพื่อนสองอยู่โดยตลอด ไม่เคยขาดโลภะเลย ชีวิตประจำวันบางครั้งบางครั้งดูเหมือนว่าตนเองอยู่คนเดียว ไม่มีบุคคลอื่นอยู่ด้วย แต่แท้ที่จริงแล้ว ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ก็ไม่ปราศจากโลภะเลย มีโลภะเป็นเพื่อนอยู่ตลอด แต่เป็นเพื่อนที่ไม่ดี ที่คอยให้ติดข้องในสิ่งต่างๆ ซึ่งเมื่อติดข้อง ก็ไม่เป็นโอกาสของกุศลที่จะเกิดขึ้น มีแต่จะสะสมพอกพูนอกุศลทัพบมต่อไปอีก เมื่อสะสมมากขึ้น มีกำลังมากขึ้น ย่อมเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้กระทำทุจริตกรรมประการต่างๆ เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อนได้ ซึ่งในขณะที่กระทำอกุศลกรรมหรือทุจริตกรรมนั้น ตนเองย่อมเดือดร้อนก่อนคนอื่น เพราะขณะนั้นได้สะสมอกุศลอันเป็นเครื่องแผดเผาจิตใจให้เร่าร้อน และเมื่ออกุศลกรรมที่ได้กระทำแล้วถึงคราวให้ผล ก็ทำให้ตนเองได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อน ได้รับสิ่งที่ไม่น่าปรารถนาไม่น่าใคร่ไม่น่าพอใจ อันเป็นผลของอกุศลกรรมที่ตนได้กระทำแล้วนั่นเอง มีเกิดในอบายภูมิ เป็นต้น ไม่มีใครทำให้เลย และที่สำคัญ เพราะยังมีโลภะอยู่นี้เอง จึงทำให้มีการเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่สิ้นสุด ไม่พ้นไปจากทุกข์

ถ้าไม่มีปัญญาคือความเข้าใจถูกเห็นถูก ก็ไม่สามารถที่จะดับกิเลสอะไรๆ ได้เลย จึงไม่ใช่เรื่องง่ายเลยกับการดับโลภะ อุปมาเหมือนกับถ้าจะขุดต้นไม้พร้อมทั้งราก เอามาตัดเป็นท่อนเล็กท่อนน้อยแล้วเอาไฟเผาทำลาย ก็ไม่ยากเกินที่จะทำได้ แต่โลภะความติดข้องต้องการ ผังรากลึกในจิตใจมานานเพราะได้สะสมมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏฏ์ ไซ้จะทำลายได้โดยง่าย เนื่องจากว่าโลภะ เป็นสภาพธรรมที่เป็นนามธรรม เป็นธาตุรู้ ต้องอาศัยการอบรมเจริญปัญญาที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริงเท่านั้นจึงจะทำลายโลภะได้ โดยโลภะที่จะต้องดับหรือทำลายก่อน คือ โลภะที่เกิดพร้อมกับความเห็นผิด

ถ้าไม่มีความเข้าใจถูกเห็นถูกแล้วก็มีตัวตนไปพยายามที่จะละโลภะ โดยที่ไม่อบรมเจริญปัญญาที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริงว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน นั่นก็ไม่สามารถที่จะเป็นไปได้เลย มีแต่จะเพิ่มโลภะให้มากขึ้น เพราะโลภะไม่สามารถดับโลภะได้ เพราะฉะนั้น การฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมต้องพิจารณาโดยละเอียด เพื่อที่จะได้ผลที่ประเสริฐจริงๆ คือ เพื่อที่จะรู้ได้ว่ากุศลธรรมใดเป็นสิ่งที่จะต้องดับหรือทำลายก่อน มิฉะนั้นแล้ว ตราบใดที่ยังไม่ได้ละความเห็นผิดที่ยึดถือสภาพธรรมว่า เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตน และยังไม่ประจักษ์ในความเกิดขึ้นและดับไปของสภาพธรรมที่กำลังเกิดดับอยู่ในขณะนี้ แล้วเพียรพยายามที่จะละโลภะก็ย่อมไม่สามารถที่จะเป็นไปได้เลย

สำหรับบุคคลผู้ที่เห็นประโยชน์พระธรรม ได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ถึงแม้ว่าตนเองจะยังมีโลภะอยู่ก็ตาม ซึ่งเป็นชีวิตปกติธรรมดา เมื่อได้เหตุปัจจัย โลภะก็เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ เมื่อฟังพระธรรมบ่อยๆ เนืองๆ ย่อมจะมีความรู้ความเข้าใจถึงโทษภัยของโลภะ สามารถค่อยๆ อบรมเจริญปัญญา รู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ สามารถรู้ลักษณะของโลภะว่าเป็นเพียงสภาพธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน และปัญญานี้เองเป็นธรรมที่จะดับโลภะได้ การที่ปัญญาจะเจริญขึ้นได้นั้น ก็ต้องอาศัยการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม ด้วยความเคารพอย่างยิ่ง เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ **อดทน จริงใจ ตั้งใจมั่นที่จะฟังที่จะศึกษาต่อไปด้วยความไม่ทอดทิ้ง** ซึ่งเป็นเรื่องละความหวังความต้องการโดยตลอด และจะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการอบรมเจริญปัญญา.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]